

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/litwa/75394,Nieznana-karta-z-zyciorysu-Sergiusza-Piaseckiego.html>

Widok ogólny Wilna z początku XX w. - zbiory Biblioteki Narodowej

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Nieznana karta z życiorysu Sergiusza Piaseckiego

OKRES HISTORYCZNY

(1918-1922) Odrodzenie Niepodległej

Autor: DIANA MAKSIMIUK 15.10.2020

W Litewskim Centralnym Archiwum Państwowym w Wilnie przechowywana jestteczka opisana jako „Akta personalne Piaseckiego Sergjusza”. Z jej zawartości dowiadujemy się, że ten genialny pisarz w 1921 r. krótko służył w Policji

Państwowej na Wileńszczyźnie.

Wilno i służba w policji

12 maja 1921 r. młody podchorąży kilka dni później złożył podanie o przyjęcie w szeregi Policji Państwowej Litwy Środkowej. W odręcznie przygotowanym kwestionariuszu dla wstępujących na służbę podał, że był kawalerem narodowości białoruskiej wyznania prawosławnego, który ukończył 7 klas gimnazjum oraz szkołę podchorążych.

W świetle dotychczasowych ustaleń biografów autora *Zapisków oficera Armii Czerwonej* 22-letni Piasecki po traktacie ryskim związał się z Wilnem, w którym miał żyć w trudnych warunkach, cierpieć biedę i imać się różnych, nie zawsze legalnych, zajęć. Otóż nie wykluczając tego stanu rzeczy, dzięki wspomnianej teczce personalnej dowiadujemy się, że po demobilizacji z wojska 12 maja 1921 r. młody podchorąży kilka dni później złożył podanie o przyjęcie w szeregi Policji Państwowej Litwy Środkowej. W odręcznie przygotowanym kwestionariuszu dla wstępujących na służbę podał, że był kawalerem narodowości białoruskiej wyznania prawosławnego, który ukończył 7 klas gimnazjum oraz szkołę podchorążych. W rubryce dotyczącej zawodu odnotowano: „technik i oficer”, z kolei w stosunku do służby wojskowej i w policji znalazła się informacja o 2 latach w wojsku rosyjskim i 14 miesiącach w Wojsku Polskim oraz 4 miesiącach w wydziale kryminalnym policji rosyjskiej jako „wywiadowca”. Nie przedkładając żadnych referencji, nie będąc karanym sądownie – jak stwierdził – a mając pozytywną opinię lekarza o stanie zdrowia, przyjęty został – decyzją Komisji Kwalifikacyjnej, której członkowie podpisali się z datą 13 czerwca 1919 r. – z początkiem tego miesiąca na stanowisko posterunkowego Komisariatu Policji III Okręgu w Wilnie.

Przygoda z policją skończyła się równie szybko, jak się zaczęła. Po dwóch miesiącach rozkazem z 31 lipca 1921 Piasecki został zwolniony. Okoliczności zwolnienia, zresztą jak sama postać pisarza, były intrygujące. Tydzień po rozpoczęciu służby posterunkowy III Komisariatu w związku „z chorobą żołądka” znalazł się na pięciodniowym urlopie. W czasie jego trwania, 8 lipca, złożył swemu przełożonemu raport, w którym zwracał się z prośbą o zezwolenie na „przeprowadzenie się” na służbę do wydziału śledczego. Motywując ten wniosek

pisał:

„[...] mnie służba w policji zewnętrznej w charakterze posterunkowego nie pasuje i ja pracując w wydziale śledczym mógłbym nieść o wiele skuteczniejszą pracę. Przy tem dołączam, że w wydziale śledczym pracowałem i służbę wywiadowcy znam”.

Jeszcze tego samego dnia podanie trafiło do Komendy Policji Państwowej m. Wilna, a stąd do Komendy Głównej Policji Państwowej Litwy Środkowej, która z kolei, celem zaopiniowania, przesłała je 13 lipca do Urzędu Śledczego Litwy Środkowej. Treści odpowiedzi można było się spodziewać jednej w związku z reakcją kierownika III Komisariatu – komisarza Perkowskiego. „Usilnie” popierając prośbę posterunkowego – uwydatnił nawet to sformułowanie podkreślając je kolorem czerwonym – nie widział on żadnych przeszkód w przejściu jego do Urzędu Śledczego, zwłaszcza kiedy ten „wstydzi się munduru policyjnego”. Jakby tego mało było, w stosunku do Piaseckiego wszczęto postępowanie wyjaśniające związane z jego kolejną absencją na służbie w dniach 12-13 lipca. Miała ona wynikać ze złego stanu zdrowia młodego policjanta, czego potwierdzeniem miało zaś być zaświadczenie lekarskie podpisane przez doktora A. Wincza.

Fotografia Sergiusza Piaseckiego z okładki jego powieści *Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy* (1937), reprodukcja z książki Kazimierza Czachowskiego, *Najnowsza polska twórczość literacka 1935-1937 oraz inne szkice krytyczne* (1938) - w zbiorach Biblioteki Narodowej.

I właśnie to zaświadczenie, „mocno podejrzane”, uruchomiło maszynę sprawdzającą. Piasecki został skierowany do Komendy Policji Państwowej m. Wilna, która zleciła badania lekarskie. Opinia lekarza Komendy Głównej Policji Państwowej była jednak jednoznaczna – anemia wymagająca dwutygodniowego zwolnienia z

pracy. 5 sierpnia przedłużono je nawet o kolejny tydzień. Tymczasem znana już była i odpowiedź Urzędu Śledczego, i zdanie Komendy Policji Państwowej m. Wilna w sprawie.

Naczelnik Urzędu Śledczego pisał 18 lipca:

„Funkcjonariusz, który się wstydzi munduru policyjnego, będzie się wstydził i pełnienia służby policyjnej, a tem bardziej policyjno-śledczej, do której bezwarunkowo się nie nadaje”.

Wykorzystując tę przesłankę i dodając do tego argument słabego zdrowia komendant wileńskiej policji 28 lipca postawił wniosek o zwolnienie Piaseckiego z jej szeregów, co też się stało z dniem 31 lipca. Z najpóźniej datowanego dokumentu (12 sierpnia 1921 r.) znajdującego się w teczce personalnej pisarza wynika, że przy odejściu ze służby wydane mu uprzednio umundurowanie i uzbrojenie „zdał w pełnym porządku i komplecie”. W ten oto sposób zakończył się policyjny epizod w jego życiu, a „marzenie” o służbie wywiadowczej musiało poczekać na realizację. Czekano jednak – wydaje się – niedługo. Urzeczywistniło się w sierpniu kolejnego roku werbunkiem do polskiego wywiadu wojskowego, tzw. Dwójki. Ale to już znana historia...

Życiorys (do 1921 r.) według własnoręcznego CV

Jako syn urzędnika państwowego, Michała Piaseckiego, w wieku 10 lat „wstąpił” do gimnazjum w Bobrujsku, skąd w czasie ewakuacji trafił do miejscowości Pokrow, w ziemi włodzimierskiej, gdzie kontynuował naukę. Z ósmej klasy gimnazjum, której jak wiemy nie skończył, w 1917 r. zaciągnął się do wojska rosyjskiego.

Starając się o pracę w Policji Państwowej Piasecki poza podaniem o przyjęcie i kwestionariuszem osobowym złożył także starannie napisane *curriculum vitae*. Przeczytamy w nim, że urodził się 19 maja 1899 r. (to już kolejna, którą można dodać do dotychczas znanych dwóch dat: 1 kwietnia 1901 r. i 1 czerwca 1899 r.) w

Lachowiczach ziemi nowogródzkiej. Jako syn urzędnika państwowego, Michała Piaseckiego, w wieku 10 lat „wstąpił” do gimnazjum w Bobrujsku, skąd w czasie ewakuacji trafił do miejscowości Pokrow, w ziemi włodzimierskiej, gdzie kontynuował naukę. Z ósmej klasy gimnazjum, której jak wiemy nie skończył, w 1917 r. zaciągnął się do wojska rosyjskiego. Pod Baranowiczami został kontuzjowany i odesłany na leczenie do Piatigorska. Tu, po „wyzwoleniu”, przez 4 miesiące służył w wydziale kryminalnym policji rosyjskiej jako wywiadowca. Następnie, w roku 1918, wrócił do Mińska, ukończył szkołę nadzorców telegrafu i telefonu i pracował w tym zawodzie do 8 sierpnia 1919 r. Wtedy to, w czasie „defensywy bolszewickiej”, został ciężko ranny w nogę i 2 miesiące spędził w szpitalu. Po dojściu do zdrowia w okresie od 24 września 1919 r. do 10 kwietnia roku kolejnego służył w „Dyrekcji WTIT” (prawdopodobnie chodzi o wileńską Wojskową Dyрекcję Telegrafu i Telefonów), po czym wstąpił do wojska. Celem przeszkolenia wysłany został do Szkoły Podchorążych w Warszawie, a po jej ukończeniu przydzielony do oddziałów białoruskich w Łodzi i Wilnie.

W tymże opisie życia sporządzonym przez pisarza, jak podał, 31 maja 1921 r., znajdujemy dowód obecności Piaseckiego w Łodzi, o której snuł przypuszczenia swego czasu Krzysztof Polechoński, jak również potwierdzenie daty odniesienia ran w czasie wycofywania się bolszewików z Mińska. O ile nie dziwią czytelnika życiorysu przemilczenia dotyczące ekscesów szkolnych i więzienia – o ile są prawdziwe – o tyle treść jego rzuca nowe światło na lata życia twórcy po przerwanej edukacji, zwłaszcza na okres miński. Jak się okazuje, stanowi to CV także świadectwo autobiograficznego charakteru jednej z powieści Piaseckiego – *Żywot człowieka rozbrojonego* – której to główny bohater, Michał Łubień, jako absolwent Szkoły Nadzorców Telegrafu i Telefonu w Mińsku, pracował w tymże mieście jako starszy monter Wileńskiej Dyrekcji Wojskowej Poczty i Telegrafów. Widać więc, że młodzieńczy życiorys Piaseckiego stanowi wciąż zagadkę. Pewny jest w nim jednak epizod służby w wileńskiej policji.

T A J N E

1. PIASECKI
Nazwisko (wypełnić drukowanymi literami)

2. SERGIUSZ
Imię (wypełnić drukowanymi literami)

3. _____
Imię ojca

4. _____
Imię i nazwisko pani/matki

5. _____
Pseudonim

6. 1 V 1899
Data i miejsce urodzenia

7. _____ 8. _____
Narodowość Obywatelstwo

9. _____ 10. _____
Wykształcenie Obecny stan społeczny

11. _____ 12. _____
Pochodzenie społeczne Przynależność partyjna

13. _____
Ostatnie miejsce pracy (w pełnym brzmieniu)

14. _____ 15. _____
Zawód Zajmowane stanowisko

16. Przytuł
Miejsce zamieszkania (dokładny adres)

Nr E-14-B.

Data	Treść i Nr sprawy
3.5.67	<p>przebieg wojny zwrócony z braku podstawowego zdecydowanie wojny w stosunku do kraju i antyradmcke</p> <p>Wpisany do indeksu osób nieposiadanych w PKL w wydz. I</p> <p>Zuz. Kancel. Ruchu Granicznego</p>
	25 VIII 1957
E. 4.	<p>Składowy z indeksu osób nieposiadanych w PKL za podstawą pisma Huzki I. Komenda Kancel. Ruchu Granicznego MSW Nr. OR. I-018/168 z dat. 13. 1. 68.</p>

ZNIESIENO KLAUZULĘ TAJNOŚCI

na podstawie: art. 7 ust. 2 ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 12, poz. 122)

16.02.2014 *Anna Iny*

data data i nazwisko podpis

T A J N I

po wypełnieniu

1. **PIASECKI**
Nazwisko (dla mężczyźni także nazwisko panieńskie)
2. **SERGIUSZ**
Imiona (stypowane podkręślic)
3. _____
Imię ojca
4. _____
Imię i nazwisko panieńskiego matki
5. **19. 7. 1899. Baranówce**
Data i miejsce urodzenia (miejsc., pow., woj.)
6. _____
Miejsc. zamieszkania (dokładny adres)
7. _____
Opisanie miejsca pracy (nazwa zakładu, instytucji - podać w pełnym brzmieniu) i stanowisko
8. _____
Narodowość
9. _____
Obywatelstwo
10. _____
Wykształcenie - stopień nauk.
11. _____
Zawód
12. _____
Pochodzenie społeczne
13. _____
Przynależność partyjna

*Wypełniać drukami drukowanymi literami.

Data zapisu	Treść i nr sprawy, nazwa jednostki
21. 11. 76.	1912-1926- wyznaczenie Ewangelistów i Oddziału II Katedry Głównego, ul. Lu- bski, BIAŁY Alte Oddziału II Katedry Głównego. Syg 261/125-21-4
	Naczelnik Wydziału IV Biura „C” MSW z up. Maly
	ZNIESIONO KLAUZULĘ Tajności na podst. art. 7 ust. 2 ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2016 r. Nr 121, poz. 1248) 16.04.2016. Anna Jędrzejewska data osoba i stanowisko podpis

E-1401, W.Z.Graf. Zam. 6674 XXX-07, 1973 r.

Strony z kartoteki ogólnoinformacyjnej byłego Biura „C” Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie dot. Sergiusza Piaseckiego (Ze zbiorów AIPN)

COFNIJ SIĘ